

Politik Bilim

Küreselleşmede Son Durum ya da Son Tur...

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

‘Küreselleşme’ konusunda hafızalarımızı galiba yeterince tazeledik. Bu hafta kısa bir ufuk turu yapacağız. Görelim bakalım, süreç nereye biz nereye...

Bursalı'nın son kitabından başladık; ‘ulusal devlet’, ‘ulusalcılık’ derken, ister istemez, ‘küreselleşme’ konusuna geçip, ulusal sınırları buharlaştıracağı iddia edilen bu süreci belli bir hukuk sistemine oturtan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Kuruluş Anlaşması'ndan söz ettik. Bu köşenin ilgi alanından hareketle de bu anlaşmanın ekonomik açıdan güçlü ulusların ulusal çıkarlarını gözetecek şekilde düzenlendiğine ilişkin örnekler vermeye çalıştık.

Söz konusu anlaşma, ‘küreselleşmenin amentüsüdür’, denmeyi hak etmekle birlikte, acaba, bu sürecin nihaî hedefi olan, **bütün ekonomik faaliyet alanlarında** ulusal sınırların öne çıkardığı engellerin tamamen kalktığı tek bir dünya sistemi yaratabildi mi ve bu sistemin dayanağı olacak dört başı mâmûr bir hukuk sistemi ortaya koyabildi mi?

Küreselleşmeciler çok üzülüyorlardır ama, anlaşmayı kotaran gelişmiş ülkeler ne yazık ki bunu tam başaramadılar. O ülkeler, ‘**uluslararası, sınır ötesi ticaret**’ konularında kapsamlı düzenlemeler yapabildikleri bu anlaşmada, ‘**uluslararası, sınır ötesi yatırımlar**’ konusundaysa yalnızca “*Ticaretle Bağlantılı Yatırım Tedbirleri*”ne yer vermekle yetinmek zorunda kaldılar. Bundan ötesine, ulusalcılıkları izin vermedi. Anlaşmada açık kalan bu alan, müzakeresi, ilkin OECD bünyesinde başlatılan, üyeler arasında görüş birliği sağlanamayınca da DTÖ'ye devredilen, *Çok Taraflı Yatırım Anlaşması (Multilateral Agreement on Investment - MAI)* ile kapatılmaya çalışıldı; ama orada da herhangi bir ilerleme kaydedilemeyince, anlaşıldığı kadarıyla konu donduruldu!

Çok Taraflı Yatırım Anlaşması'nda başarı sağlanabilseydi, “*anlaşmanın tarafları, yabancı yatırımcıları ve yatırımlarını en az kendi yatırımcıları ve yatırımları kadar kabûle değer görecekler ve ayrıca, yabancı yatırımcı ya da yatırımları arasında ayrımcılık yapmamayı kabûl edeceklerdi...*”

Ve eğer öngörülen bu düzen kurulabilseydi, uluslararası sınır ötesi yatırımların önündeki ulusal engellerin tümü kalkacak; böylece, teknoloji gücüyle birlikte finansman gücünü de ellerinde tutan gelişmiş ülkeler bütün dünya coğrafyasında muazzam bir yatırım ve dolayısıyla da ekonomik faaliyet serbestisi kazanacaklardı. Ama bu serbestî, birbirlerine karşı kendi coğrafyalarında da geçerli olacaktı. İş o noktaya gelince, Hüseyin Baş'ın **Cumhuriyet**'te (14 Kasım 1998) yazdığı gibi, “*MAI'nin gerçekleşmesiyle aslan payını alacağından kuşku bulunmayan ABD bile anlaşmaya dört yüzü aşkın ‘istisna’ ve ‘çekince’ koymak zorunluluğunu duy[du].*” O ‘istisna’ ve ‘çekince’lerin açık anlamı şuydu: Bütün ulusal sınırlar kalkmalıdır; ama benim ülkeminki hariç!

Belirttiğim gibi, MAI'yi DTÖ de diriltemedi... Ama, ‘çok taraflı ticaret müzakereleri’, Uruguay Turu nihayetinde bir anlaşmaya bağlandıktan sonra da sürdürülmekte; DTÖ de o gündür bugündür bununla uğraşmaktadır... Amaç, dünya ticaretini daha da geliştirmek... Geçen süre içinde ortaya konabilen tek dişe dokunur anlaşmaysa, ‘Enformasyon Teknolojisi Ürünleri Ticareti Anlaşması’ (1996) olmuştur. Hâlâ süren bu müzakereler turu, 2001 Kasım'ından bu yana ‘**Doha Turu**’ olarak anılmaktadır. Çünkü bu turun kapsadığı müzakereler, DTÖ'nün o tarihte Doha'da (Katar) yapılan Dördüncü Bakanlar Konferansı'nda, ‘Doha Bakanlar Deklarasyonu’yla başlatılmıştır. Ticaretle ilgili 20 alanı kapsayan bu müzakerelerin açıklanan asıl amacıysa, gelişmekte olan ülkelerin beklentilerine yanıt verebilmek!

Özetle, en gelişmişler bile, kendi icatları olan 'küreselleşme' kendi kapılarına dayandığında, sayım suyum yok ben oynamıyorum, diyebiliyorlar. Öte yanda DTÖ'yse, gelişmekte olanlara Doha Turu'nda tur attırmakla meşgûl... Bunları anlamak mümkün. Benim anlayamadığım, Türkiye'nin çıkarları söz konusu olduğunda bunu savunanların niçin ulusalcılıkla suçlandıklarıdır, diyecektim ki, bir an düşündüm de, bu da anlaşılabilir. Çünkü bu ülke, bankacılık ve telekomünikasyon gibi stratejik yatırım alanlarını, ortada bir neden de yokken, güle oynaya, yabancı sermayenin egemenliğine terk edebilen bir ülkedir.

CBT. 26 Ağustos 2011